

УДК 332.72

Є.А. Поліщук, канд. екон. наук, ст. викл.
кафедри банківських інвестицій,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

АННОТАЦИЯ. Рассмотрена экономическая природа инвестиционного процесса, определены его характерные черты, исследованы этапы инвестиционного процесса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиционный процесс, инвестиционная деятельность, инвестиционный рынок, конъюнктура инвестиционного рынка.

ABSTRACT. Considered the economic nature of the investment process, defined its characteristics are investigated stages of the investment process.

KEY WORDS: invest process, investment activity, invest market, conjunction of invest market.

АНОТАЦІЯ. Розглянуто економічну природу інвестиційного процесу, визначено його характерні риси, досліджено етапи інвестиційного процесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційний процес, інвестиційна діяльність, інвестиційний ринок, кон'юнктура інвестиційного ринку.

З огляду на вади розвитку національної економіки та недостатність прогресивних тенденцій, особливо за останні роки, актуальним залишається питання дослідження інвестиційних процесів у сучасних умовах. Без розвитку пріоритетних напрямків реалізації інвестиційної діяльності неможливе вирішення проблем макроекономічної стабілізації, структурної перебудови економіки та її подальшої ринкової трансформації. Тому для розробки ефективної інвестиційної програми потрібно визначитися насамперед із поняттями, що складатимуть її основу.

Серед вітчизняних дослідників проблемами інвестиційних процесів в регіоні займалися та досягли значних наукових результатів: В.П. Александрова, І.О. Бланк, О.В. Гаврилюк, П.І. Гайдучський, В.М. Геєць, М.С. Герасимчук, Б.Є. Кваснюк, К.Т. Кривенко, І.І. Лукінов, О.О.Ляхова, Ю.В. Ніколенко, А.А., Т.В. Майорова, С.В.Онікієнко, А.А.Пересада, В.Г. Федоренко та ін. Але маємо констатувати, що питання інвестиційного процесу як основи для розробки інвестиційних програм для інвестиційного розвитку країни є й досі відкритим для подальших досліджень.

За визначенням, яке дається у Законі України «Про інвестиційну діяльність» і якого дотримується більшість дослідників, «інвестиційна діяльність — це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави з реалізації інвестицій» [1].

Об'єктивною основою інвестиційної діяльності є інвестиційні цикли. Інвестиційний цикл — це процес, який реалізується протягом часу здійснення інвестицій. Він визначається часом між моментом формування інвестиційних намірів до моменту виходу зданих у експлуатацію об'єктів на проектні техніко-економічні показники [2]. Подібне визначення знаходимо у А.А. Пересади, який під інвестиційним циклом розуміє «комплекс заходів від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проекту, наприклад, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, прийняття інвестиційних рішень, планування і проектування, підготовка до будівництва, будівництво, вихід на проектні показники і режим окупності вкладень» [3, с.30]. Такої ж думки про зміст цієї категорії дотримується і більшість сучасних дослідників.

Різноманітність видів інвестиційних циклів і складний їх взаємозв'язок зумовили широке використання на практиці та в наукових дослідженнях поняття «*інвестиційний процес*». У цілому можна погодитися з А.А. Пересадою, який визначає інвестиційний процес як ряд (сукупність) інвестиційних циклів та виділяє 13 стадій цього процесу: 1) мотивація інвестиційної діяльності; 2) прогнозування та програмування інвестицій; 3) обґрунтування доцільності інвестицій; 4) страхування інвестицій; 5) державне регулювання інвестиційного процесу; 6) планування інвестицій; 7) фінансування інвестиційного процесу; 8) проектування та ціноутворення; 9) забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами; 10) освоєння інвестицій; 11) підготовка до виробництва продукції; 12) попередні здавання-прийом до експлуатації; 13) кінцеве здавання об'єкта до експлуатації [4].

Отже, щоб визначити характерні особливості інвестиційного процесу необхідно дослідити природу та характер поведінки різних інвестиційних циклів. За ступенем значимості їх можна поділити на цикли: інвестиційного ринку, інвестиційних проектів, інвестиційної діяльності окремого підприємства. Розглянемо, кожен з цих циклів більш детально.

Інвестиційна діяльність завжди починається з *інвестиційного ринку*. Стан інвестиційного ринку характеризують такі елементи, як попит, пропозиція, ціна і конкуренція [5]. Інвестиційний попит

і пропозиція врівноважуються через механізм ціноутворення на базі цін рівноваги на інвестиції та інвестиційні товари. Система цін рівноваги формується мікроекономічними пропорціями. Інвестор, вкладаючи кошти, розраховує одержати максимальний прибуток (дохід) при мінімальних витратах. Він віддає перевагу дохідним активам (інвестиційним товарам) із найбільшою нормою прибутку на вкладений капітал. Ця ефективна галузь приваблює велику масу капіталу, що призводить до структурних зрушень на ринку інвестиційних товарів. Кожному інвестору потрібно знати, на який ступінь активності інвестиційного ринку йому необхідно орієнтуватися при розробці інвестиційної стратегії і формуванні інвестиційного портфеля.

Варто зазначити, що інвестиційний ринок розвивається циклічно та мінливо згідно кон'юнктурної тенденції.

Практичним утіленням інвестиційної діяльності є різні *інвестиційні проекти*. Розробка та реалізація реального інвестиційного проекту проходить тривалий шлях від ідеї до будівництва та експлуатації об'єкта. Цей період, як правило, називається життєвим циклом інвестиційного проекту.

Життєвий цикл інвестиційного проекту охоплює три фази (рис. 1) [5]:

1) *Передінвестиційна фаза*: визначення інвестиційних можливостей; аналіз альтернативних варіантів та остаточний вибір проекту; попереднє техніко-економічне обґрунтування; розробка техніко-економічного обґрунтування; дослідницьке забезпечення проекту.

2) *Інвестиційна фаза*: проведення узгоджень; укладання контрактів; розробка проектно-кошторисної документації; будівництво, реконструкція або переоснащення; забезпечення керівника проекту; витрати на авторський нагляд і контроль; підготовка експлуатаційних кадрів; пусконаладжувальні роботи.

3) *Експлуатаційна фаза*: введення в експлуатацію; доведення до проектної потужності; витрати на підтримання діючих потужностей; витрати на оновлення основних засобів.

У процесі інвестиційної діяльності, як правило, інвестиційні проекти плавно перетікають один в одного створюючи, таким чином, певний циклічний та мінливий характер інвестиційного процесу.

Підприємства створюються шляхом вкладення в них капіталу, що є змістом та основним проявом інвестиційної діяльності. В ході подальшої діяльності і розвитку підприємств виникає потреба під-

тримувати, оновлювати та розширювати їх виробничу діяльність, що пов'язано з подальшим проявом попиту на інвестиції. У свою чергу, підприємства самі є значними джерелами інвестицій.

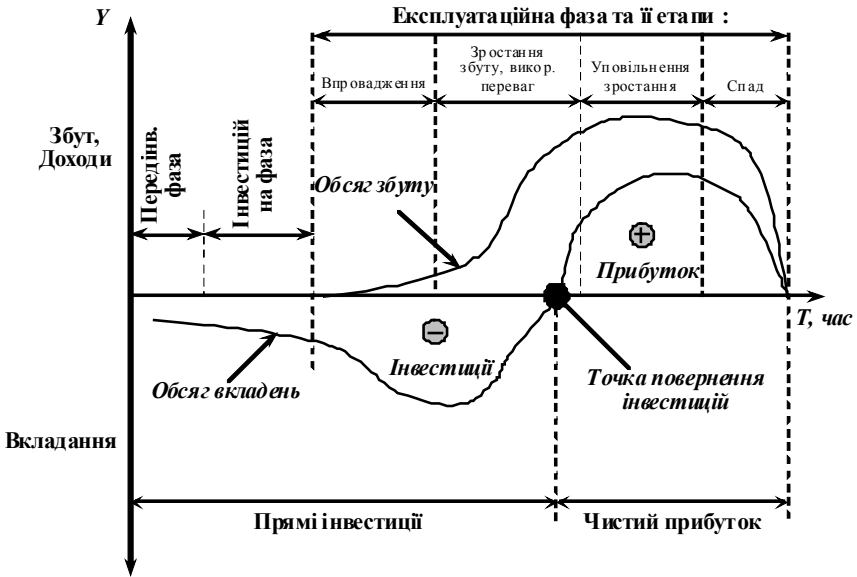

Рис. 1. Життєвий цикл інвестиційного проекту

Інвестиційна діяльність здійснюється підприємствами протягом усього їх життєвого циклу. Можливий графік життєвого циклу підприємства в координатах часу та капіталу наведено на рис. 2 [6].

На графіку виділено наступні типові етапи інвестиційної діяльності підприємств:

- 1) формування початкового капіталу (точка А);
- 2) просте відтворення капіталу підприємства (відрізки АВ, GM, NO);
- 3) розширене відтворення капіталу підприємства (відрізки ВС, DE, FG);
- 4) залучення підприємством зовнішніх інвестицій (відрізок CD);
- 5) ведення підприємством зовнішньої інвестиційної діяльності (відрізки EF, MN);
- 6) скорочене відтворення (відрізок ОР);
- 7) потреба в виробничому переоснащенні підприємства, значних зовнішніх інвестиціях (точка Р).

Тут ми знов спостерігаємо певний циклічний та мінливий процес, пов'язаний з інвестиційною діяльністю підприємства.

Усі наведені вище інвестиційні цикли мають спільну рису: вони відображають немонотонне змінне збільшення та зменшення капіталу в часі.

Інвестиційний процес має всі *ознаки системи*: у ньому завжди присутній суб'єкт (інвестор), об'єкт (об'єкт інвестицій), зв'язок між ними (інвестування з метою одержання інвестиційного доходу) і середовище, в якому вони існують (інвестиційне середовище). При цьому зв'язок виступає системоутворюючим фактором, оскільки поєднує всі інші елементи в одне ціле.

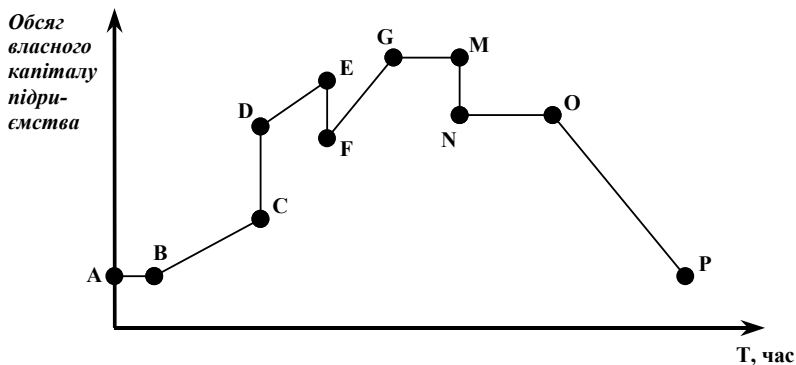

Рис. 2. Зміна власного капіталу підприємства

Як відомо [7], система є коливальною, якщо деякі величини, що спричиняють її стан (у нашому випадку величина капіталу), змінюються не монотонно, а зазнають збільшення та зменшення.

Оскільки інвестиційний процес діє в часі та не може бути описаний точно, крім як у термінах теорії ймовірностей, то згідно з [8] він є стохастичним.

Отже, інвестиційний процес є коливальним, динамічним та стохастичним процесом, який характеризується проходженням згаданих вище інвестиційних циклів. Для розробки державної інвестиційної політики потрібно враховувати циклічність на будь-якому з цих рівнів. Синхронізація циклів інвестиційної діяльності — важлива складова розвитку національної економіки, регулювання якої забезпечить стабільність та вищу ймовірність прогнозування економічних процесів. А це, в свою чергу, покращить інвестиційний клімат країни в цілому.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>
2. Экономика строительства: Учебник для вузов. — М.: Юрайт, 1997. — 416 с.
3. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом. — К.: Лібра, 2002. — 472 с.
4. *Пересада А.А.* Інвестиційний процес в Україні. — К.: Вид-во «Лібра», 1998. — 392 с.
5. *Комаров И.К.* Инвестиционный рынок. — М.: Знание, 1991. — 64 с.
6. *Жданов В.П.* Инвестиционные механизмы регионального развития. — Калининград, БИЭФ, 2001. — 355 с.
7. *Яблонский А.А., Нореико С.С.* Курс теории колебаний. — М.: Высшая школа, 1961. — 387 с.
8. *Венцель Е.С.* Теория вероятностей. — М.: Высшая школа, 1999. — 576 с.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2011 р.

УДК 336.71

Л.О. Примостка, д-р екон. наук, проф.,
завідувач кафедри менеджменту
банківської діяльності,
О.О. Чуб, д-р екон. наук, професор
кафедри банківської справи,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СУТНІСТЬ, ФОРМИ ПРОЯВУ, НАСЛІДКИ

АННОТАЦИЯ. В статье исследовано влияние глобализации на финансовый сектор. Рассмотрены институциональные формы международной интеграции на мега-, макро- и микроуровнях, а также два типа моделей их реализации. Предложена структуризация интеграционных процессов в зависимости от форм их проявления в финансовой сфере. Выявлены позитивные и негативные последствия финансовой глобализации.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовая глобализация, интеграция финансовых рынков, регионализация, последствия глобализации в финансовой сфере.

ABSTRACT. The paper investigates the impact of globalization on the financial sector. Considered institutionalized forms of international integration for mega-, macro and micro levels, as well as two types of models of implementation. An